

Goed literatuuronderwijs vraagt om Leesadviezen.nl

21 januari 2021 JOOP DIRKSEN

Het literatuuronderwijs op veel scholen in Nederland is al jaren, nee decennia, een gevalletje 'Operatie geslaagd, patiënt overleden'. Ondanks de goede wil, de inzet, het enthousiasme van de docenten hoor ik op veel van de scholen waar ik als 'critical friend' op uitnodiging van de sectie Nederlands naar toe ga - de afgelopen jaren was dat op meer dan vijftig scholen, verspreid door het land - dezelfde klachten: we krijgen leerlingen niet aan het lezen. Heel veel (veel te veel) leerlingen gaan van school met het opgeluchte gevoel dat ze nooit meer literatuur hoeven te lezen!

Dat kan toch niet de bedoeling zijn van ons literatuuronderwijs, dat mogen we toch niet laten gebeuren?!

Literatuuronderwijs is natuurlijk méér dan alleen stimuleren dat leerlingen een positieve attitude krijgen t.a.v. lezen, maar als een leerling zonder positieve ervaringen met het lezen van boeken van school gaat, is hij / zij voor de rest van het leven waarschijnlijk geen lezer.

Het grootste probleem bij dit aspect van het literatuuronderwijs is om het goede boek bij de goede leerling te krijgen; vervolgens om die leerling daarin aan het lezen te krijgen én te houden, en ten slotte om hem de kans te geven zich te uiten over zijn leeservaring, en middelen aan te dragen om die steeds verder te verdiepen, en om zijn oordeel steeds beter te onderbouwen.

In deze tekst wil ik met name aandacht besteden aan de boekenkeuze.

Sinds 1998 geef ik leesadviezen via internet. De behoefte eraan, dus de noodzaak ertoe, bleek al snel groot: de website bij mijn literatuurschoolboek van destijds, www.dossierlezen.nl werd ook bezocht door heel wat gebruikers van andere literatuurschoolboeken.

Sinds het moment waarop Dossier Lezen niet meer werd herdrukt, in 2005, bestaat Leesadviezen.nl.

TITEL	SCHRIJVER	THEMA	NIVEAU
 Ik ben er niet Ze zijn jong, verliefd, een creatief stel. En dan gaat er iets vreselijks mis in zijn brein...	Lize Spit	De adolescent, Eenzaamheid, Kunst en Kunstenaar, Liefde, Misdaad, Ouders en Kinderen, Psychische gestoordheid, Ziekte en dood	3
 Furore Een jongeman maakt in het jaar 2045 een Virtual-Realitypresentatie voor toeristen over het opmerkelijke bezoek dat de schilder Picasso anderhalve eeuw eerder bracht aan Nederland.	Christiaan Weijts	Andere plaatsen, andere tijden, De adolescent, Eenzaamheid, Kunst en Kunstenaar, Liefde, Ouders en Kinderen, Rebelle, Ziekte en dood	4
 De terugkeer Een zwaar depressieve man sterft; zijn vrouw blijft met hun twee nog jonge kinderen achter. Als de jongste volwassen is, komen er vragen op bij haar: wat is er eigenlijk gebeurd rond zijn dood? Heeft haar vader zelfmoord gepleegd?	Esther Gerritsen	Eenzaamheid, Liefde, Misdaad, Op zoek naar je wortels, Ouders en Kinderen, Psychische gestoordheid, Ziekte en dood, Familie	3
 Mijn lieve gunsteling Een 49-jarige veearts en een 14-jarig, kwetsbaar en gevoelig meisje spelen de hoofdrol in dit mooi verteld, maar gruwelijk verhaal.	Marieke Lucas Rijneveld	De adolescent, Eenzaamheid, Kunst en Kunstenaar, Liefde, Misdaad, Ouders en Kinderen, Psychische gestoordheid, Ziekte en dood, Berust op werkelijkheid	4

Natuurlijk zijn er meer leesadviesites, zeker sinds Theo Witte in 2008 na zijn promotie met lezenvoordelijst.nl kwam, maar ik heb de afgelopen jaren steeds vaker te horen gekregen dat de opzet van Leesadviezen.nl een uitkomst is voor zo ongeveer elke docent Nederlands.

Voordat je gaat afhaken bij wat op een STER-spot lijkt, beste lezer(es), zal ik proberen duidelijk te maken wat de unieke bijdrage is van Leesadviezen.nl aan de kwaliteitsverbetering van het literatuuronderwijs in Nederland (en in Vlaanderen!).

In mijn jeugd ('opa, vertel nog eens van vroeger!') bestonden literatuurlijsten uit enkele stukgelezen en platgetoetste boekjes als 'Het bittere kruid', 'De herberg met het hoefijzer' en 'Het fregatschip Johanna Maria'.

In de beginjaren van mijn docentenloopbaan werden die lijsten iets gevarieerder, maar het probleem was - én is - dat docenten gewoonweg de tijd niet hebben om 'bij te blijven' met het lezen van literatuur. Dat probleem kun je oplossen - zoals op veel scholen nog gebeurt - door een beperkte lijst aan te bieden van boeken die de docenten kennen. Je kunt - wat op meer scholen gebeurt - leerlingen ook naar een adviesite sturen, maar dan komen ze met boeken die je nog niet gelezen hebt. En dan?

Wij docenten, willen toetsen. Toetsen wat leerlingen in de klas hebben geleerd, toetsen wat ze buiten het lokaal hebben gedaan.

Maar sinds scholieren.com bestaat - met het merkwaardige verschijnsel dat daar een *docent* kant-en-klare leesverslagen biedt ('gegarandeerd goed!' zegt hij er elke keer trots bij); de situatie doet me denken aan een belastinginspecteur die in zijn vrije tijd een site vult met kant-en-klare adviezen om de belasting te ontduiken - is het bij een toets de vraag of een leerling vanuit zijn kennis van en inzicht in het boek reageert, of vanuit zijn toevlucht tot scholieren.com.

Dus ligt de nadruk bij toetsing van gelezen boeken vaak op het controle-aspect: is het zichtbaar te maken of de leerling het boek wel zelf gelezen heeft?

Om het mogelijk te maken dat een docent zijn / haar leerlingen een enorm aanbod van boeken kan presenteren, ook de heel recent verschenen boeken, en tóch toezicht kan houden, ook al is hij / zij zelf nog niet aan al die boeken toegekomen, bied ik op Leesadviezen.nl een selectie van ruim 450 titels. Elke maand komen er nieuwe bij, de recent verschenen boeken die geschikt zijn voor leerlingen. Ze staan op thema en niveau gerangschikt. In het 'pré-Wittetijdperk' gebeurde dat met drie kleuren: groen voor 'eenvoudig', oranje voor 'gemiddeld pittig' en rood voor 'moeilijk'. Inmiddels heb ik Theo's indeling in niveaus overgenomen, en bied boeken aan van niveau 2 tot en met 5.

Maar belangrijker is dat op het afgesloten deel van de site datgene staat waar heel veel docenten behoefte aan hebben: inzichtvragen, opdrachten die alleen uit te voeren zijn als de leerling het boek gelezen én begrepen heeft. Elke vraag wordt voor de docent voorzien van de uitwerking die je mag verwachten van een serieuze leerling. Dus ook zonder dat de docent het boek zelf gelezen heeft, kan hij / zij beoordelen of de leerling dat wél gedaan heeft. Een toets ontwerpen, een mondeling voorbereiden, het wordt een fluitje van een cent voor de docent.

Natuurlijk lost dit het keuzebegeleidingsprobleem nog niet op.

De belangrijkste tip die ik op de scholen waar ik kom, geef op dit gebied, is om de energie die men voorheen in de controletoes stak, in de start van het leesproces te steken: veel tijd in te ruimen voor het bekijken en bespreken van de site: van de thema's, van de niveaus.

Laat leerlingen een voorkeurslijstje maken van minstens tien boeken waarvan de samenvatting hun wel iets lijkt. Laat hen van dat lijstje er minstens twee of drie halen in de bieb of mediatheek, of in de boekenkast thuis. Bekijk die lijstjes, geef tips, schrap, ga in gesprek met 'moeilijke lezers'.

Dit is de eerste stap. Er zijn nog heel wat - vaak simpele - didactische tips te geven om leerlingen vervolgens aan het lezen te krijgen én te houden, maar die komen een / de volgende keer...

Auteurs:

Joop Dirksen

+ posts

Joop Dirksen (*1949) werkte zo'n 43 jaar als leraar Nederlands, promoveerde in 1995 op een onderzoek naar een toen revolutionaire, nu alom geaccepteerde en gehanteerde literatuuronderwijsaanpak, namelijk de lezersgerichte, en werkt nog steeds ten behoeve van het literatuuronderwijs, via zijn site Leesadviezen.nl (door zo'n 400 scholen gebruikt), en als coach voor secties Nederlands. Dirksen is getrouwd, heeft drie kinderen en zeven kleinkinderen.

Delen:

Gerelateerd:

- Lezersonderzoek (deel 2): methoden
- Lezersonderzoek (deel 3): onderzoek in stappen
- Schrijfprocessen
- Het begrip 'literatuur' binnen het literatuuronderwijs